

РОЗШИРЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ РЕГУЛЯТОРА У СФЕРІ ЗАХИСТУ КОНКУРЕНЦІЇ

ENHANCEMENT OF THE REGULATORY INSTITUTION'S CAPACITY IN THE FIELD OF COMPETITION PROTECTION

Андрій Садюк¹

Національна академія управління

(вул. Ушинського, 15, м. Київ, Україна, 03151)

Andriy Sadyuk

National Academy of Management

(15, Ushynskogo, Kyiv, Ukraine, 03151)

Отримано: 20.02.2024. Затверджено: 11.03.2024

АНОТАЦІЯ

У статті досліджується процес наближення конкурентного законодавства України до європейських стандартів у контексті її шляху до Європейського Співтовариства. Особлива увага приділяється ролі Антимонопольного комітету України (АМКУ) як органу зі спеціальним статусом, що відіграє ключову роль у забезпеченні балансу інтересів бізнесу та суб'єктів владних повноважень. У статті проводиться аналіз реформування АМКУ, що сприятиме реалізації поставленої мети. Досліджується, як проведення реформ дозволить підвищити ефективність функціонування як самого конкурентного органу, так і зробити ефективним контроль за монополіями та недобросовісною конкуренцією. У запропоновану науковому дослідженні проаналізовано результати діяльності Європейського Союзу щодо накладання штрафів на компанії порушників правил конкуренції на ринках ЄС, фактологічні підстави необхідності проведення реформування АМКУ. Зокрема, існують негативні тенденції між економічним ефектом, який вказується у звіті АМКУ як результат діяльності цього органу, розміром штрафів, які були накладені як адміністративні стягнення органами комітету на порушників

¹ аспірант; orcid 0009-0000-3012-4256; e-mail: lawresearch@trashmail.fr

законодавства, та розміром сплачених штрафів та пені, які було перераховано порушниками законодавства за період, що аналізувався. Визначено правові норми, які існують в межах євроінтеграційного процесу щодо посилення інституційної спроможності регулятора та в межах яких Україна має здійснювати наближення свого законодавства до *acquis* ЄС. Здійснено аналіз норм, які стосуються розширення інституційної спроможності регулятора у сфері конкуренції. Виявлені прогалини та недоліки у існуючому регулюванні, що можуть викликати порушення балансу інтересів учасників розгляду справи, викликати корупційні ризики та порушувати конфіденційність інформації. Дослідження має не лише законотворче спрямування, а й акцентована на інфорсменті конкуренційного законодавства, при досягненні означених у роботі ефектів, коли результатом виступає фінансовий результат у діяльності регулятора у сфері захисту конкуренції.

Ключові слова: конкуренційне право; антимонопольне законодавство; регулювання конкуренції; захист конкуренції; конкуренція.

ABSTRACT

In this article, the process of aligning Ukraine's competition law with European standards in the context of its path to the European community is examined. Special attention is given to the role of the Antimonopoly Committee of Ukraine (AMCU) as an agency with a special status, which plays a key role in balancing the interests of business and governmental authorities. The article conducts an analysis of the AMCU reform, which will facilitate the realization of the set goal. It investigates how the implementation of reforms will enhance the efficiency of the competition authority itself and make the control over monopolies and unfair competition effective. In particular, there are negative trends between the economic effect indicated in the AMCU report as a result of this body's activities, the size of the fines imposed as administrative penalties by the committee bodies on law violators, and the size of the paid fines and penalties that were transferred by law violators for the period under review. Legal norms have been identified that exist within the framework of the European integration process to strengthen the institutional capacity of the regulator and within which Ukraine must bring its legislation closer to the EU *acquis*. An analysis of norms related to the expansion of the institutional capacity of the regulator in the field of competition has been carried out. Gaps and shortcomings have been identified in existing regulation that can disrupt the balance of interests of case participants, pose corruption risks, and violate confidentiality of information. The study not only has a legislative direction, but also focuses on the enforcement of competition law, when achieving the effects specified in the work, when the result is a financial result in the regulator's activities in the field of competition protection.

Key words: competition law; antitrust legislation; competition regulation; competition protection; competition.

I. ВСТУП

На шляху до Європейського Співтовариства Україна має слідувати принципам сталого розвитку та створення ефективних органів державного управління. Реформа публічного управління може дозволити створити динамічну модель економічного розвитку держави,

яка задовольняє потреби та захищає інтереси суспільства, а також створює та підтримує державу в цілому.

Розширена система публічних органів вимагає комплексного підходу до управління державою, щоб уникнути дублювання повноважень, розподілу повноважень між різними органами тощо.

Конкуренція на товарних ринках є основною рушійною силою економічного розвитку, яка сприяє зростанню добробуту та стимулюванню інноваційного розвитку. Ці вимоги не мають сталого характеру, а змінюються з розвитком суспільства та інтеграцією держави в світове співтовариство.

Відповідно, майже в кожній державі в системі публічних органів є конкурентне відомство або система конкурентних відомств, як-от Антимонопольний комітет України в Україні, який відповідає за контроль за економічною конкуренцією та запобігання обмеженню, спотворенню чи усунення конкуренції на ринку.

Співпраця з міжнародними організаціями та союзами держав посилює важливість функціонування цих органів. З моменту підписання угоди про асоціацію між Україною та ЄС стало обов'язковим дотримуватися відповідних вимог у торгівлі, а також держава взяла на себе зобов'язання гарантувати вільну та добросовісну конкуренцію в торговельних відносинах.

У таких умовах функціонування Антимонопольного комітету України стає все більш важливим. Його завдання полягає в тому, щоб сприяти конкуренції в місцях, де вона відсутня, і захищати конкуренцію в місцях, де їй завдається потенційної або реальної шкоди. Особливої уваги потребує розмежування повноважень між контрольно-наглядовими та регуляційними органами, особливо щодо природних монополій, щоб забезпечити прозорість прийняття регуляційних рішень. Підвищення інституційної спроможності Антимонопольного комітету України дасть змогу, з одного боку, підвищити ефективність функціонування органу у сфері конкуренції зі спеціальним статусом, а, з іншого, наблизити Україну на шляху до інтеграції у ЄС.

Низка аспектів щодо реформування конкурентційних органів досліджувалися такими науковцями, як: О. Бакалінська¹, В. Ков-

¹ Бакалінська О. (2021). Правове забезпечення захисту від недобросовісної конкуренції. *Право України*. № 11. С. 115–127. URL: <https://doi.org/10.33498/louu-2021-11-115>

тун¹, Н. Михальчишин², С. Нанівський, М. Сус³, В. Шатіло⁴ та деякими іншими. Проте більшість положень наукових праць мають фрагментарний характер, а дослідження проблеми реформування конкурентних органів виходячи із фактологічних і доктринальних умов практично відсутні.

II. МЕТА І МЕТОДОЛОГІЯ

Метою цієї статті є дослідження можливостей для розширення інституційної спроможності регулятора у сфері захисту конкуренції, діяльність якого відповідно до законодавства України полягає у забезпеченні захисту конкуренції під час підприємницької діяльності суб'єктами господарювання та у сфері закупівель. Ми спробуємо визначити, які конкретні кроки можуть бути зроблені для досягнення цієї мети. Для досягнення означеної мети будуть використовуватися загальнонаукові та спеціальні методи. Зокрема, системно-функціональний метод застосовується для аналізу структури процесуальних прав суб'єктів господарювання та органів регулятора у сфері конкуренції. Наукове дослідження також базується на такому філософському методі пізнання, як діалектичний метод.

III. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Під час здійснення своєї діяльності будь-яким державним органом велике значення відіграє результат такої діяльності або іншими словами ефект, який справляє діяльність певного органу на ринки, економіку та державу загалом.

¹ Ковтун В. Ю. (2020). Напрями інституціалізації конкурентного середовища в Україні. *Причорноморські економічні студії*. Вип. 52-2. С. 17–22. URL: <https://doi.org/10.32843/bses.52-25>

² Михальчишин Н., Нанівський С. (2019). Реформування системи органів Антимонопольного комітету України за європейськими стандартами захисту економічної конкуренції. *World Science*. № 11(51), Vol. 3. С. 26–33. URL: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ws/30112019/6782

³ Сус М. С. (2023). Конституційне регулювання державного захисту конкуренції в Україні та державах-членах Європейського Союзу: порівняльний аналіз. *Аналітично-порівняльне правознавство*. № 3. С. 93–99. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.03.17>

⁴ Шатіло В. А. (2023). Конституційно-правове забезпечення захисту конкуренції у підприємницькій діяльності в Україні: проблеми теорії та практики. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. № 3(68). С. 126–132. URL: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.68.17983>

Діяльність Антимонопольного комітету України (АМКУ) як державного органу зі спеціальним статусом спрямована на забезпечення захисту конкуренції під час підприємницької діяльності суб'єктами господарювання та у сфері закупівель¹.

Однією із складових у роботі АМКУ під час виконання покладених на цей орган завдань є проведення розслідувань, прийняття рішень, надання висновків щодо кваліфікації відповідних дій, надання обов'язкових для розгляду рекомендацій суб'єктам господарювання та накладення різних видів відповідальності за порушення законодавства у сфері захисту конкуренції².

Під час накладення штрафів за порушення законодавства у сфері захисту конкуренції важливим є питання щодо ефективності застосування тих, чи інших штрафних санкцій.

З 2001 по 2018 рік Генеральний директорат ЄС з питань конкуренції вживав рішучих заходів з недопущення порушень антимонопольного законодавства, накладаючи величезні штрафи на компанії (див. мал. 1). Ці штрафи, що вимірюються у мільярдах євро, свідчать про серйозність зобов'язань компаній дотримуватися правил конкуренції. Це підкреслює важливість прозорості та справедливості на ринках ЄС, а також роль, яку відіграє Генеральний директорат у забезпеченні цих принципів. За повідомленням, що присвячене результатам діяльності АМКУ за 2022 рік, вказано, що результатом діяльності комітету став «економічний ефект, який склав 5,3 млрд грн», при цьому, зазначено, що такий показник ефекту «на 2% більше за показник 2021 року». В той же час, якщо звернутися безпосередньо до цифр, що представлені у повній версії Звіту АМКУ за 2022 рік, можна переконатися, що розмір штрафів, які були накладені як адміністративні стягнення органами комітету на порушників законодавства у 2022 році складає 557,9 млн грн³. Остаточню ж, до державного бюджету, у якості сплачених штрафів і пені, було перераховано порушниками законодавства за той самий період 330,6 млн грн⁴. Таким чином, у якості резуль-

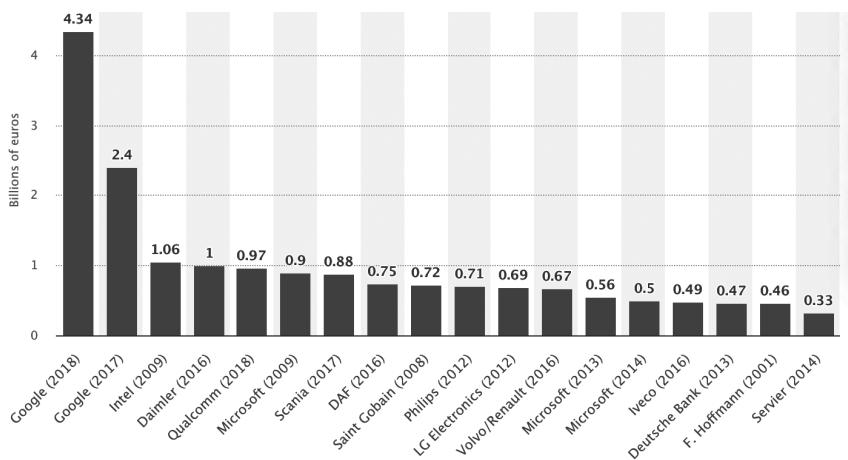
¹ Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26.11.1993 № 3659-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12#Text>

² Там само.

³ Звіт Антимонопольного комітету України за 2022 рік. URL: <https://amcu.gov.ua/pro-nas/zvitnist/richni-zviti/zvit-2022>

⁴ Там само.

тату можна констатувати, що з суми накладених штрафних санкцій до бюджету сплачується значно менша сума від реально накладеної.

Малюнок. 1. Найбільші штрафи, накладені на компанії органами конкурентної політики ЄС у 2001–2018 рр¹.

Як чинники, що призводять до проілюстрованого вище результату, можуть виступати різні явища та причини. Тому можна погодитися з Н. Михальчишин і С. Нанівським, що тут може мати місце «розширення повноважень владних структур» разом із «одночасним підвищенням відповідальності»².

Крім того, в межах процесу Євроінтеграції Україна взяла на себе низку зобов'язань щодо реформування державних інституцій. Наближення законодавства про конкуренцію та практику застосування до *acquis* ЄС передбачено ст. 256 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС³. Щодо виконання конкретних кроків щодо наближення законодавства слід вказати, що пунктом 2 Плану заходів щодо запобігання

¹ McEvoy O. (2024). Largest fines given by EU competition policy authorities 2001-2018. URL: <https://www.statista.com/statistics/1338745/competition-policy-eu-antitrust-fines>

² Михальчишин Н., Нанівський С. (2019). Реформування системи органів Антимонопольного комітету України за європейськими стандартами захисту економічної конкуренції. *World Science*. № 11(51), Vol. 3. С. 26–33. URL: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ws/30112019/6782

³ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

зловживанню надмірним впливом особами, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархами) передбачено «Посилення інституційної спроможності Антимонопольного комітету»¹. В межах цього завдання Верховною Радою України 09 серпня 2023 року було схвалено Закон України № 3295-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про захист економічної конкуренції та діяльності Антимонопольного комітету України»². Цим Законом передбачається розширення повноважень АМКУ та низка заходів, спрямованих на підвищення ефективності системи розвитку та захисту економічної конкуренції, в тому числі розширення інституційної спроможності комітету.

Зазначеним Законом, зокрема пропонується дозволити підвищити ефективність захисту економічної конкуренції, зміцнення незалежності діяльності комітету шляхом деталізації процесуальних прав як суб'єктів господарювання так і органів комітету³.

Серед норм закону передбачено⁴:

- вдосконалення процедури регулювання та звільнення від відповідальності;
- запровадження солідарної та субсидіарної відповідальності порушників конкурентного законодавства;
- обмеження строків розгляду справ про порушення законодавства до 5 років;
- деталізація процедури збору доказів по справам;

¹ Про затвердження плану заходів щодо запобігання зловживанню надмірним впливом особами, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархами): Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.11.2021 № 1582-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1582-2021-p#Text>

² Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про захист економічної конкуренції та діяльності Антимонопольного комітету України: Закон України від 09.08.2023 № 3295-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3295-20#Text>

³ Антимонопольний комітет України (2023). Верховна Рада ухвалила законопроект № 5431, що дає початок реформі конкурентного законодавства України. URL: <https://amcu.gov.ua/news/verhovna-rada-uhvalila-zakonoproekt-5431-shcho-daye-pochatok-reformi-konkurentnogo-zakonodavstva-ukrayini#:~:text=Законопроект%20№%205431%20передбачає%20підвищення,статті%20256%20Угоди%20про%20Асоціацію>.

⁴ Там само.

- удосконалення процедури слухань у справах та порядок доступу до матеріалів справи;
- зміна порядку оприлюднення інформації АМКУ та доступ до баз даних;
- зміну статусу документів АМКУ та ін.

Якщо детальніше розглянути пропонувані зміни, то пропонується доповнити статтю 36 Закону України «Про захист економічної конкуренції» частиною 3, яка надає органам АМКУ право не розпочинати розгляд справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, якщо зазначені в заяві ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції не відповідають встановленим АМКУ пріоритетам його діяльності, про що орган АМКУ приймає мотивоване розпорядження¹. Щодо цього положення ще на стадії законопроекту експертами висловлювалася думка, що така норма закону фактично загрожує «позбавленням самої можливості компаній і споживачів захистити свої права від антиконкурентних порушень»². Можна погодитись з думкою експерта, оскільки сам закон не пропонує деталізацію положень хто, коли, яким чином та на який термін у контексті зазначеної норми може визначати «пріоритети діяльності» АМКУ. Не зовсім зрозумілою є і сама норма, що дозволяє певні справи відкривати, а інші не розпочинати, що може бути підставою для неоднаковості застосування антимонопольного впливу та підставою для здійснення корупційних правопорушень.

На противагу початку розгляду справ аналізований законодавчий акт має також і новації щодо запровадження врегулювання у справах (Settlement) та удосконалення порядку та підстав звільнення від відповідальності (Leniency), відшкодування збитків. Запропоновано введення нової процедури, за якою може здійснюватися врегулювання у справах про антиконкурентні узгоджені дії та зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку з метою зменшення

¹ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про захист економічної конкуренції та діяльності Антимонопольного комітету України: Закон України від 09.08.2023 № 3295-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3295-20#Text>

² Борис О. (2023). Антимонопольна реформа з багатьма невідомими: що стоїть за законопроектом 5431? *Юридична Газета online*. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/antimonopolna-reforma-z-bagatma-nevidomimi-shcho-stoyit-za-zakonoproektom-5431-.html>

навантаження на судові органи та запровадження принципу *Res judicata* (остаточність рішення). Також компаніям надається право врегулювати справу після отримання попередніх висновків шляхом підписання угоди про врегулювання справи (з подальшим затвердженням господарським судом), але при дотриманні деяких умов¹:

а) визнання відповідачем факту вчинення порушення, зазначеного в попередніх висновках;

б) визнання відповідачем розміру штрафу;

в) зменшення на 15 % розміру штрафу, який мав бути накладений у випадку незастосування процедури врегулювання органом АМКУ.

На думку О. Нагорного, одного із авторів першої редакції Закону України «Про захист економічної конкуренції», така процедура щодо врегулювання спорів для потенційного порушника законодавства «не містить цілого комплексу суттєвих інститутів, які перевірені практикою Європейської Комісії та судів ЄС». Зокрема, застереження викликає відсутність щодо обмеження прав порушників, які погодилися на врегулювання та узгодили усі суттєві умови оскарження рішення Комітету до суду. Також відсутнє обмеження для АМКУ на використання як доказів інформацію, що була отримана комітетом при врегулюванні у випадку, коли Комітет може відмовитися від самого врегулювання². Тобто, погоджуючись з експертом, у випадку процедури врегулювання як у особі компанії суб'єкта господарювання, так і у особі представників комітету, може здійснюватися прояв опортуністичної поведінки, а також порушуватися баланс інтересів учасників розгляду справи та потенційно виникати корупційні ризики.

Ще одним дискусійним блоком норм, що пропонуються зазначеним Законом, є блок, що стосується проведення перевірок органами АМКУ. Органам комітету суттєво розширено повноваження щодо здійснення дій у разі наявності ознак порушення законодавства про захист економічної конкуренції. Законодавець надає право АМКУ отримувати безперешкодний доступ до реєстрів, баз даних компанії, що є об'єктом перевірки. Разом із повноваженням перевіряти житло та інше

¹ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про захист економічної конкуренції та діяльності Антимонопольного комітету України: Закон України від 09.08.2023 № 3295-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3295-20#Text>

² Борис О. Зазначена праця.

володіння будь-якої фізичної особи та можливістю вилучення її речей є істотним втручанням в права і свободи особи відповідно до позиції О. Вознюка¹. Щодо таких повноважень виникає також питання щодо доцільності отримання працівниками АМКУ доступу до реєстрів, що містять інформацію з обмеженим доступом, а також питання щодо несанкціонованого використання такої інформації. Повертаючись до позиції, що була описана вище, якщо після доступу до інформації із реєстрів розпочинається процедура врегулювання спорів, яка може бути призупинена, яким чином може бути використана отримана раніше інформація тощо.

IV. ВИСНОВКИ

Таким чином, розглянувши аспекти підвищення інституційної спроможності Антимонопольного комітету, що здійснюється на виконання наближення законодавства про конкуренцію та практики застосування до *acquis* ЄС відповідно до зобов'язань у межах Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, а також на виконання «Плану заходів щодо запобігання зловживанню... житті (олігархами)», шляхом прийняття Закону України від 09 серпня 2023 р. № 3295-IX можна дійти висновку, що пропоновані зміни у багатьох положеннях щодо повноважень і процедур АМКУ при розслідуванні справ про порушення законодавства про економічну конкуренцію є не врегульованими, норми, що були розглянуті, з одного боку, надають комітету право самому визначити порядок їх застосування, а з іншого, можуть порушувати баланс інтересів та права осіб разом із гарантіями їх дотримання, у своїх формулюваннях дозволяють вільно специфікувати права різних сторін, що приймають участь у розгляді справ порушення законодавства про економічну конкуренцію.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Антимонопольний комітет України (2023). Верховна Рада ухвалила законопроект № 5431, що дає початок реформі конкурентного законодавства України. URL: <https://amcu.gov.ua/news/verhovna-rada-uhvalila-zakonoprojekt-5431-shcho-daye-pochatok-reformi-konkurentnogo-zakonodavstva-ukrayini#:~:text=Законопроект%20№%205431%20передбачає%20підвищення,статті%20256%20Угоди%20про%20Асоціацію>

¹ Там само.

2. Бакалінська О. (2021). Правове забезпечення захисту від недобросовісної конкуренції. *Право України*. № 11. С. 115–127. URL: <https://doi.org/10.33498/louu-2021-11-115>
3. Борис О. (2023). Антимонопольна реформа з багатьма невідомими: що стоїть за законопроектом 5431? *Юридична Газета online*. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/antimonopolna-reforma-z-bagatma-nevidomimi-shcho-stoyit-za-zakonoproektom-5431-.html>
4. Звіт Антимонопольного комітету України за 2022 рік. URL: <https://amcu.gov.ua/pro-nas/zvitnist/richni-zviti/zvit-2022>
5. Ковтун В. Ю. (2020). Напрями інституціалізації конкурентного середовища в Україні. *Причорноморські економічні студії*. Вип. 52-2. С. 17–22. URL: <https://doi.org/10.32843/bses.52-25>
6. Михальчишин Н., Нанівський С. (2019). Реформування системи органів Антимонопольного комітету України за європейськими стандартами захисту економічної конкуренції. *World Science*. № 11(51), Vol. 3. С. 26–33. URL: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ws/30112019/6782
7. Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26.11.1993 № 3659-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12#Text>
8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про захист економічної конкуренції та діяльності Антимонопольного комітету України: Закон України від 09.08.2023 № 3295-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3295-20#Text>
9. Про затвердження плану заходів щодо запобігання зловживанню надмірним впливом особами, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархами): Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.11.2021 № 1582-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1582-2021-r#Text>
10. Сус М. С. (2023). Конституційне регулювання державного захисту конкуренції в Україні та державах-членах Європейського Союзу: порівняльний аналіз. *Аналітично-порівняльне правознавство*. № 3. С. 93–99. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.03.17>
11. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
12. Шатіло В. А. (2023). Конституційно-правове забезпечення захисту конкуренції у підприємницькій діяльності в Україні: проблеми теорії та практики. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. № 3(68). С. 126–132. URL: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.68.17983>
13. McEvoy O. (2024). Largest fines given by EU competition policy authorities 2001-2018. URL: <https://www.statista.com/statistics/1338745/competition-policy-eu-antitrust-fines>

REFERENCES

1. About the Antimonopoly Committee of Ukraine: Law of Ukraine dated November 26, 1993 No. 3659-XI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12#Text> [in Ukrainian]
2. Antimonopoly Committee of Ukraine (2023). Verkhovna Rada ukhvalyla zakonoproekt № 5431, shcho daye pochatok reformi konkurentnoho zakonodavstva Ukrayiny [The Verkhovna Rada adopted draft law No. 5431, which initiates the reform of competition legislation of Ukraine]. URL: <https://amcu.gov.ua/news/verhovna-rada-uhvalila-zakonoproekt-5431-shcho-daye-pochatok-reformi-konkurentnoho-zakonodavstva-ukrayini#:~:text=Законопроект%20№%205431%20передбачає%20підвищення,статті%20256%20Угоди%20про%20Асоціацію> [in Ukrainian]

3. Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their member states, on the other hand. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text [in Ukrainian]
4. Bakalinska O. (2021). Pravove zabezpechennya zakhystu vid nedobrosovisnoyi konkurentsiiy [Legal provision of protection against unfair competition]. *Ukrainian law*. No. 11. pp. 115–127. URL: <https://doi.org/10.33498/louu-2021-11-115> [in Ukrainian]
5. Boris O. (2023). Antymonopolna reforma z bahatma nevidomymy: shcho stoyit za zakonoproektom 5431? [Antimonopoly reform with many unknowns: what is behind draft law 5431?]. *Legal Newspaper online*. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/antimonopolna-reforma-z-bagatma-nevidomimi-shcho-stoyit-za-zakonoproektom-5431-.html> [in Ukrainian]
6. Kovtun V. Yu. (2020). Napryamy instytutsializatsiyi konkurentnoho seredovyscha v Ukrayini [Directions of institutionalization of the competitive environment in Ukraine]. *Black Sea Economic Studies*. Vol. 52-2. pp. 17–22. URL: <https://doi.org/10.32843/bses.52-25> [in Ukrainian]
7. McEvoy O. (2024). Largest fines given by EU competition policy authorities 2001-2018. URL: <https://www.statista.com/statistics/1338745/competition-policy-eu-antitrust-fines>
8. Myhalchyshyn N., Nanivskiy S. (2019). Reformuvannya systemy orhaniv Antymonopolnoho komitetu Ukrayiny za yevropeyskymy standartamy zakhystu ekonomichnoyi konkurentsiiy [Reforming the system of bodies of the Antimonopoly Committee of Ukraine according to European standards for the protection of economic competition]. *World Science*. No. 11(51), Vol. 3. pp. 26–33. URL: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ws/30112019/6782 [in Ukrainian]
9. On the approval of the plan of measures to prevent the abuse of excessive influence by persons who have significant economic and political weight in public life (oligarchs): Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated November 24, 2021 No. 1582-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1582-2011-p#Text> [in Ukrainian]
10. On the introduction of changes to some legislative acts of Ukraine regarding the improvement of the legislation on the protection of economic competition and the activities of the Antimonopoly Committee of Ukraine: Law of Ukraine dated August 9, 2023 No. 3295-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3295-20#Text> [in Ukrainian]
11. Report of the Antimonopoly Committee of Ukraine for 2022. URL: <https://amcu.gov.ua/pro-nas/zvitnist/riczni-zviti/zvit-2022> [in Ukrainian]
12. Shatilo V. A. (2023). Konstytutsiyno-pravove zabezpechennya zakhystu konkurentsiiy u pidpryemnytskiy diyalnosti v Ukrayini: problemy teoriiy ta praktyky [Constitutional and legal protection of competition in business activity in Ukraine: problems of theory and practice]. *Scientific works of the National Aviation University. Series: Legal Bulletin «Air and Space Law»*. No. 3(68). pp. 126–132. URL: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.68.17983> [in Ukrainian]
13. Sus M. S. (2023). Konstytutsiynе rehulyuvannya derzhavnoho zakhystu konkurentsiiy v Ukrayini ta derzhavakh-chlenakh Yevropeyskoho Soyuzu: porivnyalnyy analiz [Constitutional regulation of state protection of competition in Ukraine and the member states of the European Union: comparative analysis]. *Analytical and comparative jurisprudence*. No. 3. pp. 93–99. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.03.17> [in Ukrainian]